

ИТАЛИАНСКИЯТ ОТСТЪПИТЕЛЕН СЪЮЗ *benché* И БЪЛГАРСКИТЕ МУ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ

Десислава Давидова
(Нов български университет)

*Il presente articolo tratta della congiunzione concessiva italiana **benché** e dei suoi equivalenti nei testi tradotti in bulgaro. L'analisi del corpus mostra che il paradigma degli equivalenti bulgari di **benché** è costituito dalle congiunzioni: *въпреки че, макар че, макар да*. Questo paradigma può chiamarsi stabile, in quanto nei nostri esempi noi non abbiamo riscontrato equivalenti bulgari quali *нпу все че, ако и да*. I verbi predominanti nelle concessive italiane e bulgare sono stativi, nonché verbi che sotto l'influenza del contesto potremmo chiamare verbi "di un'azione che impedisce e distrugge". Per via della loro peculiarità semantica /impediscono che si faccia un'azione, ma purtuttavia nella principale avviene il contrario di ciò che si aspetta/ questi verbi possono assumere carattere concessivo ed essere chiamati "concessivi". Nel corso dell'analisi risulta chiaro che **benché** è in grado di esprimere pienamente la contraddizione fra due eventi /azioni/stati, tipica dei costrutti concessivi.*

Според изтъкнати италианисти като Херцег (Herczeg, 1977: 197) **benché** е един от най-употребяваните италиански отстъпителни съюзи: Сериани (Serianni, 1986: 600) също изтъква честотата на употреба на съюзите **benché, sebbene и quantunque**, която е в низходящ ред, като се започне именно от **benché**. В Италианска граматика на Трифоне и Палермо (2005: 310) **benché** отново заема начална позиция сред изброените отстъпителни съюзи, които въвеждат експлицитното подчинено отстъпително изречение с конюнктив. Все пак двамата автори не пропускат да уточнят, че отстъпителните изречения, въведени от съюзи, изискващи конюнктив, са характерни за по-изискания стил. В говоримия език се налага тенденцията да се използва отстъпителния съюз *anche se*, който не изисква конюнктив, а индикатив.

Подобен „ред“ на отстъпителните съюзи спазва и *Grande grammatica italiana di consultazione* (GGIC)(Renzi et al., 2001:788). Като изключим първата позиция на **anche se**, обусловена от обективни фактори като употребата му с индикатив вместо с конюнктив, останалите отстъпителните съюзи, или „операторите за подчинение“, са: **benché, sebbene, malgrado (che), nonostante (che)**, както и съюзите с леко по-висок стил **quantunque, per quanto, ancorché и seppure**, като всички от тях въвеждат отстъпителни изречения с конюнктив. По повод **benché** френската авторка Жаклин Брюне (Brunet, 2006:144) в обзора си за отстъпителните изречения също отбелязва, че това е най-често използваният съюз: „c'est la conjonction la plus fréquente“.

Корпусът¹ от нашите примери, който обхваща автори предимно от средата на 20 в., донякъде доказва твърдението на Херцег. Не бива да забравяме обаче, че в по-съвременни романи като тези на Табуки, Умберто Еко, Лучентини, Андреа де Карло, почти не се срещат съюзи като **benché** – там преобладава съюзът **anche se**.

Без претенции за всеобхватност, а и поради ограничения обем на статията, целта ни тук е да покажем сравнително изследване на българските преводни еквиваленти на съюза **benché**, както и дали можем да говорим за „ветрилото на съответствията“ на разглеждания италиански отстъпителен съюз, за които говори Данчев (2001). Интересува ни и въпросът дали и доколко недостатъчното условие влияе върху действието на главното изречение.

От формална гледна точка има значение и позицията на отстъпителното изречение спрямо главното в цялостната отстъпителна конструкция – то бива както в началото на сложното изречение, така и в неговия край.

Както твърди Херцег (Herczeg, 1977: 198), примерите с отстъпително изречение в началото на сложното изречение традиционно показват тясната връзка на съответствие, която характеризира същинското отстъпително изречение. Когато отстъпителното изречение се намира след главното изречение, възможно е да се получи известно отслабване на отстъпителното отношение или един вид пояснение след твърдението в главното изречение. Дали това е така, ще покажем в нашия корпус, който ще бъде подреден според позицията на отстъпителното спрямо главното изречение.

¹ вж. Библиография

Както е известно, в италианските експлицитни подчинени отстъпителни изречения отношението между причина и следствие е **хипотетично** и бива изразено чрез определени подчинителни съюзи, които изискват задължително употребата на конюнктив, с изключение на **anche se**. Тази хипотетичност на причинно-следствената връзка освен че обуславя употребата на конюнктив, влияе също така и на съгласуването на времената в отстъпителните изречения. В нашия корпус преобладават отстъпителни изречения с минало несвършено и минало предварително време на конюнктива /за италиански/, значително по-малко са тези със сегашно и минало време.

В настоящата работа е важно да уточним и към коя група отстъпителни изречения спада отстъпителният съюз **benché**. Без да излагаме в подробности различните групи отстъпителни изречения, ще споменем, че двама са авторите, които се заемат да класифицират подробно италианските отстъпителни изречения:

1. Унгарският италианист Гюла Херцег (Herzeg, 1959: 318) смята, че главното изречение, свързано с подчиненото отстъпително, е резултат от умствено или физическо усилие и дължи своето съществуване на преодоляването на различните препятствия, понякога особено трудни, но все пак преодолими. Въз основа на тази постановка Херцег разделя отстъпителните изречения на две категории:

В първата категория това са изречения, в които съдържаното действие изразява **реални** обстоятелства, вече преодоляни:

Benché la casa sia piccola, mi piace molto.

Макар къщата да е малка, ми харесва.

Споменаваме само втората категория, която включва отстъпителни изречения, в които съдържаното действие изразява **предполагаеми** обстоятелства, вече преодоляни:

Anche se avessi fame, non mangerei.

Дори да съм гладен, не бих хапнал.

2. Марко Мадзолени, който в *GGIC* (Mazzoleni, 2001: 633) описва подробно отстъпителните изречения и ги класифицира в три отделни групи по синтактико-

семантичен критерий. Мадзолени надгражда и подробно доразвива класификацията на Херцег чрез своя класификация, за която тук няма да говорим.

На първата категория отстъпителни изречения, предложена от Херцег, смислово съответства предложената от Мадзолени категория **concessive fattuali**. При този вид отстъпителни изречения съществува отношение на противоречие между вида събитие, представено от подчиненото изречение, и събитето, представено от главното изречение, т.е при наличие на А, не се очаква Б: (Обикновено когато съм гладен, обядвам. НО: Въпреки че съм гладен, няма да обядвам).

Ние ще обединим двете класификации, като наречем този вид отстъпителни изречения **отстъпителни изречения, изразяващи реални преодоляни препятствия**. Към тази категория отстъпителни изречения спада и интересуваният ни отстъпителен съюз **benché**.

Отстъпителни изречения в начало на конструкцията с имперфект на конюнктивна (congiuntivo imperfetto):

Използваният имперфект на конюнктива за италиански и съответното минало несвършено време за български освен съществуващото отношение на едновременност между действието на подчиненото и главното изречение, показват, че авторът сякаш желае да ни направи свидетели на повествованието. Независимо от факта, че примерите са „извадени” от контекст, усещането, че присъстваме на случващото се в историята, разказана чрез тях, остава. Това е заслугата на имперфекта, който е типичното време на описание на факти, които се развиват в миналото, сякаш пред очите ни, но края им още не е съобщен. Няма да е пресилено, ако говорим за синтактичен синхрон, сливане на двете действия в една повествователна линия. Това сливане се подсилва и от характера на глаголите в отстъпителното изречение – те са предимно стативни, изразяващи душевно състояние: *fingerе, confessare, sforzarsi* /представен от неговия смислов именен еквивалент *sforzo* в ролята си на именно казуемо/, *disapprovare*.

Анализ на корпуса:

В пример 1 подчинените изречения са две: отстъпителното и зависещото от него относително. Съдържанието на тези две подчинени изречения се „слива“ в една смислова единица - недостатъчното препятствие, което бива преодоляно от действието на главното изречение: лекомислията, които са се случвали във вилата и запазеня й строг вид, сякаш не отговарящ на събитията, ставали вътре в нея:

1. **Benchè fosse** quello il posto della villa nel quale si compivano le maggioru frivolità, il suo aspetto era di austerità severa. (Lampedusa)

Макар че това **беше** мястото на вилата, в което се извършваха най-големите лекомислия, неговият вид беше спокойно строг.

Пример 2 отразява противоречие между „закономерността“ на природните закони /пролетните нощи са с еднаква продължителност както пролетните дни/ и очакваната безкрайност на идващата нощ. Противоречието е проектирано от настроението на говорещия/автора, който използва хипербола при описването на нощта. Неочакваното следствие в оригинала е предадено чрез сложната форма на кондиционала в службата му на бъдеще време в миналото. Преводът на български вместо съответната глаголна форма (щеше да е дълга), използва проектираното в бъдещето значение на *обещавам* в минало несвършено време, създавайка по този начин познатия ни синтактичен синхрон:

2. **Benché fosse** già primavera, la notte sarebbe stata lunga, uno spazio di tempo pressoché illimitato...(Buzzati)

Макар и да беше вече пролет, нощта обещаваше да бъде дълга, почти безкраен промеждутък от време...

В примери 3-7 от нашия корпус използваните глаголи в отстъпителните изречения са стативни (essere, confessare, sapere, fingere). Тези глаголи могат да бъдат наречени и „психологически“ според дефиницията на Enciclopedia Treccani²:

2 [http://www.treccani.it/enciclopedia/verbi-psicologici_\(Enciclopedia-dell'Italiano\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/verbi-psicologici_(Enciclopedia-dell'Italiano)/)

Verbi psicologici è un'etichetta generale che indica un gruppo di verbi che denotano processi mentali di varia natura e tipo.”

или „глаголи, изразяващи умствени процеси от различен характер и вид“.

Характерът на употребените в следващите примери глаголи определя и противоречието, доколкото то произлиза от психологическия вътрешен свят на говорещия:

3. **Benché** lo sforzo, soprattutto da principio, **fosse** durissimo, mi feci una sorta di punto d'onore di sottostare scrupolosamente ai divieti di Micòl. (Bassani)

Въпреки че особено в началото усилието **беше** много голямо, си наложих, един вид като въпрос на чест, да спазя точно забраната на Микол.

4. In quel periodo la mamma era sempre di cattivo umore; e, **benché non lo confessasse**, capivo che la causa principale del suo malumore ero io. (Moravia)

По онова време тя непрекъснато беше в лошо настроение и **въпреки че не споделяше** защо, разбираше, че главната причина за недоволството ѝ съм аз.

5. ...e **benché** fossero probabilmente noiosi esercizi, Giovanni e Maria mai avevano udito musiche più dolci ed umane.(Buzzati)

...и **макар и да бяха** вероятно скучни упражнения, Джовани и Мария никога не бяха чували по-нежна и по-топла музика.

6. ...**benché sapesse** solo venti parole inglesi, l'ho sentita ridacchiare all'ingresso, dire “He no boyfriend” riferita a me...(De Carlo)

Макар да знаеше само двайсет думи на английски, я чух да се смее в коридора, да казва: „He no boyfriend”, имайки предвид мен.³

7. **Benché fingesse** di non vedermi, ero convinto che mi notasse con la coda dell'occhio e mi tenesse sotto controllo.(Chiara)

Макар да се преструваше, че не ме вижда, бях убеден, че ме забелязва с крайчеца на окото си и че ме държи под контрол.

³ Всички преводи на Де Карло (De Carlo, 2008) и Киара (Chiara, 2005) са мои – Д.Д.

Отстъпителни изречения с минало предварително време на конюнквива (congiuntivo trapassato):

В изложените примери (8-11) минало предварително време в италиански и български освен предходност спрямо действието в главното изречение, изразяват също и завършеност на действието. Тази завършеност придава на очакваното събитие нюанс на неосъществимост. По този начин разминаването между очаквано събитие и обратното му следствие, типично за отстъпителната конструкция, има по-голяма тежест. Това е видно за пример 8, където виждаме почти „пропаст“ между намеренията, които бащата на Ерве е имал за него в един по-ранен период, и абсолютно различното поприще, в което се е реализирал синът му:

8. **Benché** suo padre **avesse immaginato** per lui un brillante avvenire nell'esercito, Herve Joncour aveva finito per guadagnarsi da vivere con un mestiere insolito, cui non era estraneo, per singolare ironia, un tratto a tal punto amabile da tradire una vaga intonazione femminile. (Baricco)

Въпреки че баща му **бе кроил** за него бляскаво бъдеще във войската, Ерве Жонкур в края на краищата изкарваше прехраната си с необикновен занаят, на който по своенравна ирония бе присъща една страна дотолкова нежна, та да издава смътно женствена тоналност.

В пример 9 въпреки отминалото разочарование от играта на рулетка, героят сякаш иска да се отърве от лошия спомен и да продължи напред с доверие и без страх от евентуална загуба:

9. **Benché**, di prima colta, **avessi avuto** quella scottatura, mi vergognai del mio sospetto. (Pirandello)

Макар че първия път **се бях опарил**, засрамах се от моите подозрения.

В българския превод на пример 10 вместо отстъпително изречение е използвано обстоятелствено пояснение за отстъпване. И в главното изречение на оригинала, и в превода на български е употребено минало предварително време.

По повод аспектиалната функция на завършеност на минало предварително време, Бертинето (Bertinetto, 2001: 103) пише:

„...минало предварително време може да представя бързи кратки действия, загатващи нещо, което е станало в предходен момент, без да е необходимо описанието на това „нещо“ недвусмислено да се вмъква в поредицата от събития.“

10. **Benché** la madre **avesse tentato** di proibirglielo, **si era levata** scarpe e calze. (Bassani)

Беше си събула обувките и чорапите **въпреки** забраната на майка си.

В нашия случай неподчинението на детето става вследствие и въпреки предходния акт на забрана от страна на майката. Ключова роля в отстъпителната конструкция тук има глаголът **proibire**, който поради специфичната си семантика, а и според употребата си в интересувашата ни конструкция (да не разрешава някакво действие, но въпреки това в главното изречение да стане обратното на очакваното), може да приеме отстъпителен характер. Поради същността си глаголът **proibire** може спокойно да участва в сложно съчинено изречение за противопоставяне, което обаче може да се тълкува и като отстъпително:

Срв: **Benché** la madre **avesse tentato** di proibirglielo, **si era levata** scarpe e calze.

*La madre aveva tentato di proibirglielo, **ma lei** si era levata scarpe e calze.

В пример 11 освен предходност спрямо действието в главното изречение, минало предварително време показва и повтаряемост на действието благодарение на наречийния израз **più volte**. Независимо от неколкочатните завършени действия в подчиненото изречение, действието в главното е обратно на очакваното:

11. **Benché l'avessi tuffata** più volte nell'acqua fredda, appariva ancora tutta rossa...(Bassani)

Въпреки че го бях облял /лицето/ няколко пъти със студена вода, все още беше червено...

Отстъпителни конструкции /подчинено с главно/ с „нетрадиционна” структура:

Отстъпителните изречения от примери 12-14 не са разположени традиционно преди или след главното изречение, а са включени в състава на цялото сложно съставно с подчинено отстъпително изречение:

12. Ora noi, **benché** ogni giorno **esca** un nuovo studio, sulle localizzazioni cerebrali non ne sappiamo ancora quanto vorremmo.(Eco, 2004)

Въпреки най-новите изследвания ние все още не знаем за мозъка толкова, колкото бихме искали.

В първия 12 пример сложното изречение започва с личното местоимение за подлог noi, след който веднага е вмъкнато отстъпителното изречение, носещо „препятствието“ и неслучайно поставено преди главното изречение. Можем само да изразим хипотеза относно тази неслучайна позиция на отстъпителното изречение, която „разкъсва“ реда на цялото сложно съставно изречение. Лекуващият лекар изразява своето мнение: въпреки наличието на появяващи се всекидневно статии по дадения медицински проблем, той и колегите му, или безличното „ние“, обединяващо цялата лекарска гилдия, не притежават още необходимите познания по този въпрос. Логическото противоречие произлиза от признанието за лекарското безсилие да се овладеят болестите на човешкия мозък независимо от научната информация по въпроса. Това противоречие се намира в главното изречение, но следпоставено на препятствието от отстъпителното изречение. Първо се посочва причината, пречката, после следва признанието за човешката слабост. Използваното време след съюза **benché** е сегашно време на конюнктив, но изречението е в пряка реч, където е нормална употребата на това време.

Що се отнася до преводния еквивалент на **benché**, на български имаме **въпреки**, но не като част от отстъпително изречение, а като част от обстоятелствено пояснение за отстъпване.

Трябва да отбележим, че колкото и да е странно, в Граматика на съвременния български книжовен език от 1983 г. не са споменати обстоятелствените пояснение за отстъпка, при наличие на останалите : за причина, цел, условие.

Друг изтъкнат български езиковед, проф. Любомир Андрейчин, говорейки за второстепенните части на изречението и в частност за обстоятелството, в своята „Основна българска граматика“ (1978:366) различава: обстоятелства за място, време, начин, количество и степен, причина и цел, условие, както и различни логически обстоятелства. Такова за отстъпка обаче липсва.

При Недев (1992:118) обаче този пропуск е поправен и наред с останалите обстоятелствени пояснения, налице е и това за отстъпка.

Отстъпителното изречение от пример 13 е вмъкнато в подчинено относително изречение, зависещо на свой ред от подчинено темпорално, тоест интересуващото ни изречение се явява подчинено от трета степен в цялото сложно съставно с подчинено отстъпително изречение:

13. Quando poi era subentrato il nonno che, **benché** ci tenesse al presepio, non era di chiesa, la cappella era rimasta abbandonata. (Eco, 2004)

После, като дошъл дядо, който **въпреки че** държал да се подрежда яслата, не бил от най-вярващите, параклисът бил изоставен.

И все пак не можем да говорим за отслабване на отстъпителното отношение въпреки тази йерархичност на подчинените изречения в пример 13. Поради особената си позиция спрямо останалите подчинени изречения, подчиненото отстъпително изречение се явява важно уточняване към съдържанието на другите две подчинени изречения. Същевременно неговото следствие е обратно на очакваното.⁴ По този начин вмъкнатата в целия синтактичен блок отстъпителна

⁴ Противоречието между подчинено и главно действие тук може да има и спорен характер и зависи от това по какъв начин се възприема нерелигиозността на дядото и дали тя е имала тежест за говорещия, както и дали говорещият прави пряка връзка между религиозност и типичното за католиците предколедно подреждане на яслата.

конструкция е напълно автентична. Отново преводният еквивалент на **benché** е **въпреки че**, но този път с прибавен съюз **че** като част от подчинено отстъпително изречение.

Пример 14 представя подчинено отстъпително изречение с глагол, различен по характер от досега срещнатите: предимно стативни или за състояние:

14. ... d'altra parte egli voleva bene al ragazzo e **benché disapprovasse** quel matrimonio dal fondo del proprio cuore, non avrebbe mai detto una parola che avesse potuto...offuscarne la scorrevolezza. (Lampedusa)

От друга страна той обичаше Танкреди и **макар че не одобряваше** брака от дълбочината на сърцето си, никога не би казал дума, която...да помрачи гладкия ход на нещата.

Глаголът **disapprovare** – **не одобрявам** също може да се нарече стативен, доколкото не изразява действие, а душевно състояние. От гледна точка на семантиката му, този глагол се доближава до глагола **proibire** от пример 10, като също може да се нарече „отстъпителен”, доколкото по смисъла си съдържа принципна пречка за осъществяването на действието в главното изречение.

След изложените примери с отстъпително изречение преди главно, можем да направим следните наблюдения:

Недостатъчното условие в отстъпителното изречение не е в състояние да повлияе на извършването на действието от главното изречение. Този факт може да се приеме като аргумент в полза на очакването на събеседника, слушащия или четящия да се случи някакво събитие, което е „според логиката на нещата”. Тъй като това не се случва, напротив: случващото се действие е обратно на очакваното от нас, тогава можем да твърдим, че отстъпителното изречение „предизвиква” извършването на обратно на очакваното действие в главното изречение. Тоест, „енергията” на отстъпителното изречение очевидно не е положителна, след като то не е в състояние да предизвика очаквания резултат. Предизвиквайки обратния резултат, енергията е разрушителна, енергия на споменатите съответно от Херцег и Мадзолени „излъгани надежди” или осуетени причини (causa frustrata).

[...]il contenuto della proposizione principale infirma ciò che è stato espresso nella subordinata, deludendo, sotto certo aspetto, la speranza di chi ascolta o legge o prevede, in base alla

preparazione insita nella subordinata, uno scioglimento o una conseguenza diversi. (Herczeg, 1977: 195)⁵

От семантична гледна точка, теорията на Херцег за излъганите надежди на говорещия (Herczeg, 1977: op.cit.) се потвърждава: в примерите с **benché** в начална позиция спрямо главното изречение, е налично противоречието между съдържанието на главното и подчиненото отстъпително изречение. Присъствието на отстъпителния съюз в началото на сложното изречение, освен споменатата тясна връзка на (не)съответствие между главно и подчинено изречение, показва и един вид категоричност на твърдението в отстъпителното изречение. Очакванията на говорещия не просто са излъгани, истината на отстъпителното изречение е „наложена” въпреки обратните очаквания, изразени в главното изречение.

Отстъпително изречение след главно:

Както вече споменахме в статията, при следпоставена позиция на отстъпителното изречение спрямо главното, според Херцег (op.cit) е възможно да се получи известно отслабване на отстъпителното отношение или един вид пояснение след твърдението в главното изречение. В нашия корпус не забелязахме подобна тенденция - примерите показаха изясняване, доуточняване на съдържанието на главното изречение, но не и отслабване на отстъпителното отношение.

Позицията на отстъпителното изречение в примери (1-7) не влияе на интензитета на отстъпителното отношение. Противоречието в тях е факт: фигурите предизвикват смях, въпреки че темата е свята; героинята е лъжкия, и то „отчаяна”, въпреки че не умее да лъже; героят не се решава да си тръгне, въпреки неотложността на заминаването му; неясното тревожно усещане за бъдещи събития у героя, въпреки неговата неувереност; животът е видян като една безкрайна поредица от възможности, въпреки залязващата младост на героя. Използваните глаголи са по-скоро стативни или за състояние - commentare, valere, sapere, conoscere, essere:

⁵ [...]съдържанието на главното изречение пречи на това, което е изразено от подчиненото изречение, разочаровайки, в известен смисъл, надеждите на слушателя/читателя/, който предвижда различен резултат или развой на събитията. (Преводът е мой -Д.Д.)

1. Io seguivo quelle pagine combattuto tra l'ammirazione muta e il riso, perché le figure inclinavano necessariamente all'ilarità, **benché** commentassero pagine sante. (Eco, 1987)
Прелиствах страниците ту с възхищение, ту ми идеше да се разсмея, защото тия фигури будеха смях, **ако и да** коментираха такива свети страници.
2. Mi rispose di sì e che me l'avrebbe venduta anche per poco, **benché** valesse molto. (Pirandello)
Той отговори утвърдително, каза, че би го продал евтино, **макар да** струвало много.
3. Non riusciva ad andarsene **benché** sapesse che ogni ora, persa lì, poteva significare il disastro per lui, e per tutta Lavilledieu: non aveva uova di baco con se', e **anche se le avesse trovate** non gli restavano che un paio di mesi per attraversare il mondo prima che si schiudessero, per strada, trasformandosi in un cumulo di inutili larve. (Baricco)
Не събираше сили да си тръгне, **макар да** знаеше, че всеки час, изгубен тук, можеше да означава крушение – за него и за цяло Лавилдийо: не носеше бубени яйца със себе си, **а и да ги беше намерил**, имаше само няколко месеца, за да прекоси света, преди да са се разпукнали по пътя, превръщайки си в купчина ненужни ларви.
4. Era una mentitrice ostinata **benché**, in verità, non conoscesse l'arte di mentire. (Svevo)
Беше отчаяна лъжкия, **макар и** всъщност да не умееше да лъже.
5. Gli pareva che ci dovessero essere oscuri collegamenti con le cose future, **benché** lui non fosse specialmente superstizioso. (Buzzati)
Макар и да не беше особено суеверен, струваше му се, че трябва да има някаква скрита връзка с бъдещите събития.
6. Drogo guardò attentamente il deserto e attraverso il cannocchiale...distingueva benissimo i sassi, gli avvallamenti...**benché** fossero straordinariamente lontani. (Buzzati)
Облегнал лакти на парапета, Дрого огледа внимателно пустинята и през далекогледа...различаваше много добре кавъните, падините...**макар и да** бяха много далеч.
7. La vita gli appariva inesauribile, ostinata illusione, **benché** la giovinezza fosse già cominciata a sfiorire. (Buzzati)
Животът му се струваше неизчерпаем, **макар и** младостта да беше вече започнала да прецъфтява.

Пример 8 не представя типичо отстъпително отношение. Липсва очевидно противоречие между действието в подчиненото и главното изречение. Ако съществува логическо противоречие, то може да се търси не на „физическо” ниво - глаголното действие или състояние, а на по-дълбоко ниво -противоречието е от мисловно- душевен характер: новостта и неочакваността на чудото може да се обезсмисли от предчувствията от изминалата нощ и подчертани в оригинала със особената конструкция congiuntivo trapassato + gerundio. Тази конструкция тук изразява предходност заради congiuntivo trapassato, но и продължителност, действие в развитие заради gerundio.

8. Una piccola striscia nera avanzava dal nord attraverso la landa disabitata e parve assurdo prodigio, **benché** già nella notte qualche presentimento **fosse andato girando** per la Fortezza. (Buzzati)

Малка черна ивица се приближаваше от север през безлюдната равнина и изглеждаше като абсурдно чудо, **макар още** през нощта из Крепостта да витаеше известно предчувствие.

Пример 9 представя глагола stroncare, който може да се нарече „агресивен” – изразяващ разрушително действие. Характерното за отстъпителното отношение противоречие е между „статичното” действие от главното изречение – изображението на танцуващата каменна фигура и „разрушаващото” действие, изразено от глагола stroncare, преведен на български със „строшавам”. Очевидна е нарушената логика между недостатъчното условие /строшения от камък крак на фигурата/ и обратното му следствие - /танцуващата каменна фигура/ типично в контекста на отстъпителното отношение:

9. Sulla porta solidissima ma sfondata un Gattopardo di pietra danzava **benché** una sassata gli **avesse stroncato** proprio le gambe. (Lampedusa)

Над масивната, но издънена врата, танкуваше един гепард от камък, въпреки че камък бе строшил краката му.

В пример 10 виждаме почти една общоприета истина, казана сякаш като допълнение на твърдението от главното изречение и изразена чрез сегашно време на конюнктива:

10. Constatai che era un po' più robusto di me, e forse mi somigliava davvero, **benché** sia difficile e anche sgradevole vedersi ripetuti in altre persone, tanto più in un pazzoide scappato di prigione. (Chiara)

Установих, че е по-силен от мен, и вероятно между нас наистина имаше прилика, **макар да** е трудно и дори неприятно да се видиш повторен в други хора, още повече в някакъв луд тип, избягъл от затвора.

Отстъпителното изречение, намиращо се след главното, показва не толкова отслабена позиция на отстъпителното отношение, колкото някакво доуточняване на мисълта от главното, един вид несъгласие с твърдението от главното изречение, неудоволствие от страна на говорещия поради съществуването на даден факт. Това несъгласие/неудоволствие може да се интерпретира по следния начин:

Въпреки че /той/ е по-силен от мен и вероятно прилича на мен, аз не се радвам от тази прилика между мен и него.

ИЗВОДИ:

След направения анализ на корпуса, в заключение можем да направим следните изводи:

Както се вижда от преводния корпус, съюзът **benché** има за български преводен еквивалент съответно съюзите **въпреки че, макар че, макар да**, използвани при реално или потенциално недостатъчно условие. Анализът на корпуса показва, че парадигмата на българските съответствия на **benché** - **въпреки че, макар че, макар да** може да се нарече устойчива, доколкото в нашите примери не срещнахме по-рядко срещаните български еквиваленти на **benché** като **при все че, ако и да**.

При функционално-семантичния анализ на корпуса в преводни текстове от италиански на български изниква неизбежно въпросът: кои глаголи преобладават след **benché** и може ли да се говори за семантичен профил на тези глаголи?

Преобладаващите в отстъпителните изречения глаголи, независимо от времето на конюнктив, в което се употребени, са:

Стативни – изразяват или постоянно физическо състояние, или някакво душевно състояние /което по-скоро е временно, и зависи от различни външни фактори, повлияващи обаче на поведението на героите. Нарекохме тези глаголи *психологически*/.

Поради особеното си значение и в участието си в цялостната отстъпителна конструкция, открояваме известен брой глаголи, които можем да наречем „с *попречващо или разрушително действие*”. Такива са италианските глаголи **proibire, disapprovare, stroncare**, преведени на български като **забранявам, не одобрявам, строшавам**. Поради особената им семантика - да попречват за извършването на дадено действие, което обаче се осъществява въпреки пречката - тези глаголи дефинирахме като **отстъпителни**.

Типичните за отстъпителните конструкции „излъгани надежди“, /по Херцег/ от несбъдналото се очаквано събитие се срещат предимно в примери с отстъпително изречение в начална позиция, но и когато отстъпителното изречение следва главното.

В качеството си на най-често срещания отстъпителен съюз след **anche se, benché** е в състояние пълноценно да изрази типичното за отстъпителната конструкция логическо противоречие между действията в главното и подчиненото отстъпително изречение, независимо от позицията си спрямо главното изречение.

БИБЛИОГРАФИЯ:

- Андрейчин, Л. (1978) *Основна българска граматика*. София: Наука и изкуство
- Грамматика на съвременния български книжовен език, т.3 (1983) *Синтаксис*. София: БАН
- Недев, И. (1992). *Синтаксис на съвременния български книжовен език*. Финансирано издание от ПЧБ, клон Силистра
- Раданова, Н.(2000). *Практическа италианска граматика*. София: Везни-4

- Трифоне, П. , Палермо, М. (2005) *Италианска граматика*. Превод от италиански: И. Тонкин и Д.Карапеткова. София: Емас
- Herczeg, G. (1959). Sintassi delle proposizioni subordinate nella lingua italiana. *Pubblicazioni dell'istituto italiano dell'università di Budapest, IX*. Budapest
- Herczeg, G.(1977). *Studi di grammatica italiana*, Accademia della Crusca, v. V.
- Brunet, J. (2006). *Grammaire critique de l'italien*. Presses unuversitaires de Vincennes
- Bertinetto, P.M. (2001) Il verbo. In: Renzi, L.et al. (Eds.) *Grande grammatica italiana di consultazione, , vol.II*. Bologna: Il Mulino
- Mazzoleni, M.(2001). Funzioni delle frasi subordinate. In: Renzi, L.et al. (Eds.) *Grande grammatica italiana di consultazione, , vol.II*. Bologna: Il Mulino
- Renzi, L.et al. (Eds.)(2001). *Grande grammatica italiana di consultazione, vol.II*. Bologna: Il Mulino
- Serianni, L. (1988). *Grammatica italiana*. Torino: Utet.

Литературни произведения:

- Барико, А. (2004). *Коприна*. Превод от италиански Толя Радева. София: Унискорп
- Басани, Д. (1983). *Градината на Финци-Контини*. Превод от италиански Румяна Първанова, София: Народна култура.
- Будзати, Д.(1981). *Татарската пустиня*. Превод от италиански Хубан Стойнов. София: Народна култура.
- Еко, У. (1985). *Името на розата*. Превод от италиански Никола Иванов, София: Народна култура.
- Еко, У. (2006). *Тайнственият пламък на кралица Лоана*. Превод от италиански Нели Раданова. София: Бард.
- Звево, И. (1987). *Застаряване*. Превод от италиански Хубан Стойнов и Андрей Петканов. София: Народна култура.
- Моравия, А. (1989). *Римлянката*. Превод от италиански Анелия Желязкова. София: Издателство на отечествения фронт.
- Пирандело, Л. (1981). *Покойният Матиа Паскал*. Превод от италиански Светозар Златаров. София: Народна култура.

- Baricco, A. (2000). *Seta*. BUR-La Scala.
- Bassani, G. (1986). *Il giardino dei Finzi-Contini*. Milano: Mondadori – Agostini.
- Buzzati, D. (1979). *Il deserto dei Tartari*. Milano: Mondadori.
- De Carlo, A. (2008). *I veri nomi*. Milano: Bompiani.
- Eco, U. (1987). *Il nome della rosa*. Milano: Bompiani.
- Eco, U. (2004). *La misteriosa fiamma della regina Loana*. Milano: Bompiani.
- Svevo, I. (1994). *Senilità*. Milano: Rizzoli.
- Chiara, P. (2005). *Il cappotto di astrakan*. Milano: Mondadori.
- Moravia, A. (2009) *La Romana*. Milano: Tascabili Bompiani.
- Luigi Pirandello, L. (1988). *Il fu Mattia Pascal*, Milano: Mondadori.